

FOCUS :

Case-study: de crisis van de jaren 1930.

1. Vrouwenarbeid: een probleem

Begin 20ste eeuw groeide de spanning tussen het ideaal van 'moeder aan de haard' en het feit dat veel vrouwen werkten. De trauma's van de Eerste Wereldoorlog vergrootten nog de weerstand tegen werkende moeders. Wilde de natie zich herstellen, dan was er een hoger geboortecijfer nodig. Tijdens het interbellum moedigen de overheid en verschillende lobbygroepen vrouwen daarom aan om thuis te blijven.

1	Mechelem	24j.	bediende: doetjes	bediende	bed.	Om huis te koop	x	—	—
2	Battil	26j.	fabriek: garen	fabriek	fabriek	fabriek	x	—	—
3	O.L.V. of. Dyle		werknouw	fabriek	werknouw	Man	x	3	15
4	Muheloy		blekerij	blekerij	blekerij	lon man onvoldoend	x	—	—
5	Bergen		naaister: gilet on kinastor timon	naaister	naaister	geld wunney	x	—	—
6	Bergen		fabriek: schoenen	fabriek	fabriek	lon man gering	x	2	9f
7	Bergen		werknouw	meid	werknouw	Spruuz	x	1	6j.
8	Laurenthem		fabriek: leder	fabriek: oxide	fabriek: leder	Nood	x	4	14-15
9	"		werknouw	fabriek: waspelen	werknouw	lon man onvol	x	2	9-
10	Puyshack		textiel: wiefoten	—	—	lon man	x	1	4
11	Wolua S Lamb.		huisfoudster	huisfoudster	werknouw	man dord	x	3	13-
12	"		werknouw	waschnouw	werknouw	snopbied: gelid	x	3	15-
13	"		—	stijfster	stijfster	man drinkend	x	2	13-
14	"		werknouw: wasp	werknouw	—	leunsduent	x	4	2 ghuin
15	Halle	25j.	Sticker: schoenen	Sticker	Sticker	—	x	x	x
16	Halle	23j.	fabriek: schoenen	fabriek	fabriek	—	x	x	x
17	"	36j.	fabriek: chucou	neer	bonde sakt. ma	man zick	x	2	—
18	"	33j.	fabriek: zyde	geen: naaist	fabriek: zyde	geen werk genug	x	x	—
19	"	31j.	" : schoenen	fabriek	fabriek	als naaister	x	x	—
20	Bruessel S Kathaum		werknouw	—	—	onvold. l. man	x	2	14

Enquêteformulier, ca. 1925. KADOC-KULeuven.

Eind jaren 1920 deed de organisatie van christelijke arbeidersvrouwen een grootschalige enquête naar de arbeid van gehuwde vrouwen. De formulieren vermeldten het beroep van de vrouwen, het aantal kinderen, waarom ze werkten... Wie aandachtig kijkt, ziet dat niet elke reden even goed werd gevonden.

2. Vrouwenarbeid in tijden van crisis

Begin jaren 1930 bracht een wereldwijde economische crisis hoge werkloosheid met zich mee. De regering werkte een reeks maatregelen uit met als doel mannen voorrang te geven op de arbeidsmarkt:

25/5/1931	Werkloze vrouwen van wie de man werkte, verloren hun recht op werkloosheidsuitkering.
31/5/1933	Vrouwelijke ambtenaren van wie de man ambtenaar of onderwijzer was, verloren 25% van hun wedde.
31/5/1933	Gehuwde vrouwen werden uitgesloten van werkloosheidsvergoedingen, ook wanneer ze gezinshoofd waren.
12/4/1934	Geen aanwerving meer van vrouwelijk personeel in overheidsdiensten, behalve bij het poetspersoneel.
8/12/1934	De minister van Arbeid en Sociale voorzorg kreeg de bevoegdheid om voor elk bedrijf vast te leggen hoeveel procent van het personeel mocht bestaan uit gehuwde en ongehuwde arbeidsters. Het doel was het 'overschot' aan vrouwen te vervangen door werkloze mannen. Eenzelfde maatregel trof arbeiders van buitenlandse origine.
23/1/1935	Verlaging van de basiswedde van onderwijzeressen.
28/1/1935	Verlaging van de basiswedde van vrouwelijk overheidspersoneel.
5/2/1935	Echtgenoten mochten niet langer allebei in overheidsdienst werken. Aangezien mannen meer verdienden dan vrouwen, gaven vooral vrouwen in dat geval hun werk op.

Overzicht van de maatregelen die de overheid in de jaren 1931-1935 nam als besparing en om mannen meer kansen te geven op de arbeidsmarkt.

3. Het wetsvoorstel Rutten en het verzet ertegen

Begin 1934 diende de katholieke senator Rutten met twee collega's een wetsvoorstel in 'ter beperking van de arbeid der gehuwde vrouw in de fabrieken, in de werkplaatsen, op de werven en in de kantoren'. Het creëerde veel ophef: in kranten en tijdschriften ontspoon zich een intens debat tussen voor- en tegenstanders. Het voorstel raakte niet goedgekeurd.

Onder impuls van feministe Louise De Craene - Van Duuren (1875-1938) organiseerden feministische, socialistische en liberale vrouwenorganisaties het verzet tegen het voorstel Rutten en tegen de regeringsmaatregelen. Louise Van Duuren verdedigde met haar organisatie Porte Ouverte - Open Deur het standpunt dat vrouwen hun leven even autonoom moesten kunnen invullen als mannen.

4. Epiloog

De regering Van Zeeland I (1935-1936), waaraan ook de socialistische partij deelnam, trok de eerder doorgevoerde crisismaatregelen weer in. Er kwam een Commissie voor Vrouwenarbeid, om de overheid te adviseren in haar beleid.

Vooraf de katholieke zuil bleef van mening dat moeders best niet buitenshuis werkten. Tot 1962 konden in katholieke scholen alleen ongetrouwde vrouwen lesgeven.

Ter verdieping: een selectie van bronnen over (vrouwen)arbeid in tijden van crisis.

[Het wetsvoorstel Rutten - Segers - Van Overbergh uit 1934](#)

[Wetsvoorstel en motivering zoals verschenen in de Parlementaire stukken, Senaat, 1934, nr. 84.](#)

[Tegenargumenten uit de feministische \(nota van Louise Van Duuren, maart 1934\) en socialistische \(Vogelina Lobe in De stem der vrouw, juni 1934\)](#)

[De besluitenwetten van 8 december 1934](#)

[Koninklijk Besluit over de beperking van de vrouwenarbeid en van de arbeid van werknemers van buitenlandse origine, verschenen Belgisch staatsblad, 9/12/1934.](#)